

Sent: Friday, February 08, 2013 6:56 PM

Subject: Voor inbreng over het wetsvoorstel Strafbaarstelling illegaal verblijf (33512)

Geachte kamerleden,

Volgende week is het laatste moment voor schriftelijke inbrengen over het wetsvoorstel Strafbaarstelling illegaal verblijf (kst 33512).

Namens de coalitie tegen strafbaarstelling wil ik onze bezwaren tegen het wetsvoorstel (wellicht ten overvloede) onder uw aandacht brengen.

Vanzelfsprekend verwijzen wij u vooral naar de petitie op de website www.geenstrafbaarstelling.nl, waar onze voornaamste argumenten tegen het wetsvoorstel geformuleerd staan. In bijlage vindt u ter herinnering de tekst van de petitie, die al door ruim 13.500 organisaties en mensen is ondertekend. Onder hen vele deskundigen, zowel beroepsorganisaties als wetenschappers, op de terreinen waar strafbaarstelling zijn effecten zal hebben.

Met instemming hebben we de adviezen van de Raad van State en de Adviescommissie voor Vreemdelingenzaken gelezen waarin de bezwaren van de coalitie op hoofdpunten worden gedeeld: strafbaarstelling maakt al kwetsbare mensen nog kwetsbaarder, vergroot de afstand tot hulpverleners en autoriteiten. Daarmee is de maatregel slecht voor de samenleving en wordt de naleving van mensenrechten in de praktijk aangetast.

Omgekeerd is het de vraag wat het beleid op zal leveren voor de gestelde doelen.

Hieronder leggen wij u een aantal vragen voor, ingegeven door de antwoorden van de regering op diverse adviezen en door de actualiteit.

1) Hoe ziet de regering het voor zich dat enerzijds deze norm van strafbaarstelling zo sterk neergezet wordt dat het mensen van elders in de wereld zou moeten weerhouden om hierheen te komen en dat anderzijds binnenlands de angst voor autoriteiten niet zodanig verder toeneemt dat hulpverlening vermeden of belemmerd wordt?

De regering gaat in haar antwoord volledig voorbij aan de zorgen die aan diverse kanten geuit worden over de genoemde neveneffecten, die overigens wat onze coalitie verwacht de hoofdeffecten zullen zijn. In onder meer de passage op pagina 37 onder c wijdt de Memorie van Toelichting een aantal opmerkingen aan deze bezwaren:

'De strafbaarstelling van onrechtmatig verblijf brengt overigens geen verandering in de bestaande uitzonderingen op het koppelingsbeginsel, neergelegd in artikel 10, tweede lid, Vw (aanspraak op onderwijs, medisch noodzakelijke zorg en rechtsbijstand). Illegalen die het slachtoffer zijn van uitbuiting en geweld of van een misdrijf, zullen bij het melden van deze misstanden bij de politie een beroep kunnen doen op overmacht in de zin van noodtoestand. Docenten, artsen en rechtshulpverleners hebben geen aangifteplicht.'

Er is in de bezwaren nooit gesteld dat de wettelijke toegang zou wegvallen. De bezwaren betreffen de effecten op de *praktijk*. Waar nu al waargenomen wordt dat mensen niet naar de dokter (enz.) durven omdat ze bang zijn aangegeven te worden bij de politie zal dat bij strafbaarstelling toenemen. Laat staan dat zij een politiebureau in zullen durven stappen.

Elders in de Memorie van Toelichting benadrukt de regering: 'Anders dan de ACVZ is de regering van mening dat van het wetsvoorstel wel degelijk een afschrikkende werking uitgaat. Daarbij moet wel worden bedacht dat het wetsvoorstel primair tot doel heeft onrechtmatig verblijf te voorkomen, dat wil zeggen enerzijds te voorkomen dat vreemdelingen naar Nederland komen met het doel hier

onrechtmatig te verblijven en anderzijds te voorkomen dat vreemdelingen, nadat hun rechtmatig verblijf om welke reden dan ook is geëindigd, niet voldoen aan hun vertrekplicht.'

Via *binnenlands* beleid, namelijk strafbaarstelling, moet de norm in Nederland dus zo sterk neergezet worden dat mensen elders in de wereld besluiten om hier niet heen te komen. Dat beleid zal uiteraard ook binnenlands het effect hebben dat mensen contact met autoriteiten (in brede zin) zullen vermijden.

2) Op welke manier wordt gegarandeerd dat slachtoffers van criminaliteit als uitbuiting en huisjesmelkerij veilig aangifte kunnen doen?

In de memorie van toelichting wordt opgemerkt dat 'het vanzelf spreekt dat, in het belang van de veiligheid van de Nederlandse samenleving en het dienen van de rechtsorde, de overheid kennis behoort te dragen van gepleegde misdrijven. Het spreekt eveneens vanzelf dat criminelen strafrechtelijk moeten worden aangepakt, óók als het slachtoffer een illegale vreemdeling is. De verblijfsstatus van de vreemdeling die het slachtoffer is van een misdrijf, mag het invoeren van bescherming door de Nederlandse staat niet in de weg staan.'

Dat is helder, maar tot nu toe lijkt in de praktijk het omgekeerde steeds uitgangspunt geweest te zijn. Ongedocumenteerden vermijden in bijna 100% van de gevallen de gang naar het politiebureau. Ongedocumenteerden zullen de contacten met politie nog verder gaan vermijden als de 'norm' dat illegaal verblijf strafbaar is verder wordt uitgezet.

Hoe zal de regering uitstralen dat deze mensen nu juist het politiebureau als veilig gaan beschouwen, terwijl tegelijk een sanctie op hun verblijf gesteld is?

3) Hoe wordt voorkomen dat hulpverleners, artsen en onderwijzers belemmerd worden om hun beroep uit te oefenen?

Migranten zonder verblijfsvergunning krijgen al een zwaar inreisverbod nadat ze twee keer illegaal zijn aangetroffen. Verblijf met een zwaar inreisverbod is een misdrijf. Alle vormen van hulp aan het voortduren van dit misdrijf zijn daarmee ook strafbaar. Dat geldt ook voor artsen en onderwijzers. Het geldt ook voor hulp bij onderdak. Dat botst met humanitaire principes, met beroepscode's, en zelfs met de Nederlandse Wetboek van Strafrecht dat verplicht om mensen in nood hulp en bijstand te verlenen.

Op welke manier wordt voorkomen dat hulpverleners aarzelen om de benodigde hulp te geven vanwege mogelijk illegaal verblijf van de persoon in nood?

4) Graag inzicht hoe discriminerende effecten van 'ethnic profiling' tegengegaan worden

Sinds verblijf met een inreisverbod strafbaar is, zien we een toename van willekeurig op straat opgepakte migranten. Vaak wordt als argument gebruikt 'u lijkt op iemand die verdacht wordt van een misdrijf', waarna om documenten wordt gevraagd. Als de betrokkene deze niet bezit, kan hij in vreemdelingenbewaring genomen worden en eventueel worden bestraft voor overtreding van het inreisverbod. In de toekomst kan hij ook bestraft worden voor illegaal verblijf.

Het is zeer onwenselijk, discriminerend en maatschappelijk ontwrichtend als migranten alleen al vanwege hun buitenlandse uiterlijk opgepakt worden. De vraag is hoe voorkomen zal worden dat de wet dit effect heeft.

5) Hoe ziet de regering de relatie tussen verzwakking van de positie van ongedocumenteerden enerzijds, en bestrijden van mensenhandel en andere maatschappelijk ongewenste situaties die met illegale migratie samenhangen anderzijds?

De staatssecretaris stelt in de MvT dat illegaal verblijf gepaard gaat met vormen van overlast en criminaliteit, waaronder mensenhandel, mensensmokkel, illegale tewerkstelling en huisjesmelkerij.

De aanpak van illegaliteit richt zich daarom niet alleen op de vreemdeling. Migratiecriminaliteit en grensoverschrijdende criminaliteit worden tegengegaan en steviger aangepakt.

Het is ons niet duidelijk hoe bestraffing van de slachtoffers van arbeidsuitbuiting en huisjesmelkerij, die arbeidsuitbuiting en huisjesmelkerij kan tegengaan. Integendeel, het verzwakken van de positie van potentiële slachtoffers werkt deze fenomenen in de hand.

Graag legt de coalitie een opmerking voor van Maria Grazia Giammarinaro, speciale vertegenwoordiger en coördinator voor de bestrijding van mensenhandel van de OVSE. In juni 2011 bekritiseerde ze de toenemende tendens om irreguliere migratie te criminaliseren. Ze stelde dat criminalisering zonder twijfel zou leiden tot afname van bereidheid om met autoriteiten samen te werken. 'Daarbij bekrachtigt en versterkt criminalisering een negatief stereotype van irreguliere migranten, die als criminelen beschouwd worden voor het enkele feit dat ze zich in een irreguliere (ongedocumenteerde) positie bevinden. Irreguliere migranten zouden integendeel juist eerst en vooral gezien moeten worden als mensen die sociaal kwetsbaar zijn, en iedereen zou er attent op moeten zijn dat ze ernstig kunnen worden uitgebuit.'

'Het is tijd, stelt ze daarbij, voor een analyse van de relatie tussen migratiebeleid en anti-mensenhandelbeleid en om vast te stellen welke onderdelen van migratiebeleid een negatieve impact hebben op de preventie van mensenhandel'. Binnen de ILO zijn vergelijkbare oproepen gedaan.

Hoe voorkomt de regering dat de strafbaarstelling van illegaal verblijf in de praktijk zal leiden tot grotere kwetsbaarheid van ongedocumenteerde migranten, onder andere voor mensenhandel?

De voorgaande vragen komen voort uit de bezwaren die in de petitie al genoemd zijn.

Hieronder nog wat aanvullende vragen die wij hebben bij het wetsvoorstel strafbaarstelling van illegaal verblijf.

6) Wat is de toegevoegde waarde van deze nieuwe criminalisering van mensen zonder verblijfsvergunning?

Na de invoering van de strafbaarstelling van verblijf met een inreisverbod op 1 januari 2012, en de invoering van de visumwet ('eens illegaal - altijd illegaal', kst 31549) in de zomer van 2012 is de strafbaarstelling van illegaal verblijf de derde maatregel waarmee mensen zonder verblijfsvergunning bestraft kunnen worden.

Van geen van de eerdere maatregelen zijn de effecten en eventuele neveneffecten bekend. Dat kan ook niet omdat ze nog veel te kort in werking zijn. Het is dan ook voorbarig om nu al een nieuwe maatregel in te voeren met vrijwel hetzelfde doel.

7) Graag inzicht in de grondslag van de kostenberekening

In de memorie van toelichting wordt gesteld dat de extra kosten van de maatregel 2 miljoen zullen bedragen. Het is ons uit de tekst niet duidelijk wat de berekeningsgrondslag van dit bedrag is. Er worden aantallen gecontroleerde migranten genoemd. Deze migranten moeten worden staandegehouden, beboet, de boetes moeten worden geïnd, eventueel moeten zittingen hierover worden gepland met alle kosten van rechters en advocatuur van dien. Indien sprake is van vervangende hechtenis zal dat ook weer kosten met zich meebrengen. Het is niet duidelijk welke van deze kosten zijn meegenomen in het geschatte bedrag van 2 miljoen.

In 2011 maakte de coalitie tegen strafbaarstelling zelf een eigen voorlopige berekening, zie bijlage. Wij kwamen destijds uit op grofweg 25 miljoen kosten voor procedures en 155 miljoen voor

vervangende hechtenis, totaal 180 miljoen. Dat is nogal een verschil. Kan de staatssecretaris dit toelichten?

Wij hopen dat u onze opmerkingen wilt meenemen bij de vragen aan de Staatssecretaris op 14 februari

Hoogachtend,
namens de Coalitie tegen Strafbaarstelling,

Rian Ederveen
stichting LOS
030 2990222